

Opracowanie: mgr Renata Basiewicz

**MOŻLIWOŚCI WŁĄCZENIA DZIECKA
UPOŚLEDZONEGO UMYŚLOWO
W STOPNIU LEKKIM DO KLASY III
W SZKOLE MASOWEJ**

Nauczycielką nauczania początkowego jestem od 16 lat. Pracuję w Szkole Podstawowej nr 9 im. Jana Pawła II w Elku. Posiadam I stopień specjalizacji.

Niemal w każdej dziedzinie życia zachodzą liczne zmiany. Coraz większe zainteresowanie budzą zagadnienia twórczości i możliwości twórczych człowieka. W związku z tym przed współczesną szkołą stają nowe, bardziej skomplikowane zadania. Zmienia się program nauczania, który budził i w dalszym ciągu budzi wśród nauczycieli i rodziców wiele dyskusji. Zmieniają się treści kształcenia, a dotychczas stosowane metody pracy z dziećmi nie zawsze dają zadawalające efekty. Już nie wystarczy bezmyślne przepisywanie zadań z tablicy, czytanie tekstów całkowicie oderwanych od otaczającej rzeczywistości. Teraz należy optymalnie rozwijać wszystkie dyspozycje poznawcze dzieci, w tym głównie zdolności myślenia twórczego.

Coraz częściej w polskich szkołach pojawiają się klasy integracyjne, które skupiają dzieci zdrowe i niepełnosprawne. Zmniejszona jest w nich liczba dzieci i z grupą pracuje dwóch nauczycieli. Każde dziecko w takiej klasie ma szansę na maksymalizację swojego rozwoju. Klasy te stwarzają dzieciom warunki do prawidłowego rozwoju wszystkich funkcji psychicznych, zdolności i umiejętności do prawidłowego rozwoju fizycznego, do skutecznej pracy podczas zajęć w tempie dostosowanym do każdego ucznia, do rozwijania aktywności twórczej, prawidłowego rozwoju emocjonalnego bez stresów wywoływanych pośpiechem i ponaglaniem ze strony nauczyciela, do kształtowania samodyscypliny podczas pracy. Uwzględnianie potrzeb dzieci prowadzi do stanu dobrego samopoczucia oraz chęci podejmowania coraz to nowych zadań. Klasy integracyjne umożliwiają dzieciom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu i rozwoju społecznym poprzez obcowanie z rówieśnikami, akceptację drugiego człowieka, nawiązywanie kontaktów i porozumiewanie się każdego z każdym, eliminację nietolerancji i agresji. Dzieci sprawne mają możliwość zdobywania umiejętności na miarę ich możliwości w warunkach szkoły ogólnodostępnej poprzez nawiązywanie serdecznego kontaktu z wychowankiem i jego rodzicami. Rozbudzają świadomość, że wszyscy ludzie mają równe prawa, choć mają różne możliwości. Stwarzają optymalne warunki wspólnego rozwoju osobowości uczniów zdolnych, przeciętnych, zaniedbanych wychowawczo, opóźnionych w rozwoju.

K.Kirejczyk definiuje upośledzenie umysłowe jako stan charakteryzujący się istotnie niższym od przeciętnego ogólnym poziomem funkcjonowania intelektualnego i zaburzeniami w zakresie przystosowania się. Zaburzenia w przystosowaniu przejawiają się w postaci zaburzeń w zakresie dojrzewania, uczenia się i (lub) przystosowania społecznego.¹

Z przytoczonej definicji upośledzenia umysłowego K.Kirejczyka wynika, że głębokość (stopień) określa się za pomocą psychologicznych badań tekstowych jako odchyłeń od „normy” w znaczeniu statystycznym (poziom istotnie niższy od przeciętnego). W drugim członie definicji wskazuje się także na zaburzenia w zakresie dojrzewania, uczenia się i przystosowania społecznego. W badaniach wymaga to ustalenia odchyłeń od „normy” w znaczeniu klinicznym, tj. w wyniku klinicznej analizy lekarskiej, pedagogicznej i psychologicznej.²

Natomiast Luckason upośledzenie umysłowe definiuje jako istotnie niższy od przeciętnego co najmniej o dwa odchylenia standardowe. Ogólny poziom funkcjonowania emocjonalnego, któremu towarzyszą istotne ograniczenia w zakresie przystosowania się, przynajmniej dwóch spośród takich sprawności jak:

- komunikowanie się słowne,
- porozumiewanie się,
- samoobsługa,
- radzenie sobie w obowiązkach domowych,
- sprawności interpersonalne,
- korzystanie ze środków zabezpieczenia społecznego,
- kierowanie sobą,
- zdolności szkolne (czytanie, pisanie, liczenie),
- praca,
- sposoby spędzania wolnego czasu,
- troska o zdrowie.

Zgodnie z ustaleniami przyjętymi przez Światową Organizację Zdrowia rozróżnia się cztery stopnie upośledzenia umysłowego:

- upośledzenie w stopniu lekkim,
- upośledzenie w stopniu umiarkowanym,

¹ K.Kirejczyk (red.): Upośledzenie umysłowe. Pedagogika. Warszawa 1991, PWN, s.67.

² T.Czajkowska, K.Herda: Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne w szkole. Warszawa 1999, WSiP, s.28.

- upośledzenie w stopniu znacznym,
- upośledzenie w stopniu głębokim.

Charakterystyka upośledzenia w stopniu lekkim

Według ustaleń Światowej Organizacji Zdrowia poziom funkcjonowania intelektualnego uznaje się za istotnie niższy od przeciętnego, gdy jest większy od dwóch odchyłeń standardowych w badaniach przyjętych testami inteligencji.³

Dzieci upośledzone w stopniu lekkim znajdują się w przedziale od 2 do 3 odchyłeń standardowych poniżej przeciętnej, z ilorazem inteligencji w skali D. Wechslera od 69 do 55.

Mimo, że jest to najłagodniejsza forma upośledzenia, to dziecko dotknięte tym zaburzeniem rozwojowym nie potrafi opanować programu dostosowanego do uczniów z inteligencją przeciętną. Typowy dla upośledzenia umysłowego jest globalny charakter obejmujący zarówno funkcje instrumentalne, jak i kierunkowe. Przede wszystkim występuje tu deficyt myślenia, głównie zaś operacji abstrahowania i uogólnienia, co bardzo niekorzystnie wpływa na tworzenie i przyswajanie pojęć.

Myślenie dzieci upośledzonych polega na kojarzeniu wyobrażeń – konkretów, ma więc charakter konkretno-obrazowy i sytuacyjny.⁴ Dzieci upośledzone umysłowo przejawiają małą ruchliwość procesów intelektualnych, zwolnione tempo myślenia, trudności w skupieniu uwagi oraz ubóstwo mowy. Bywają jednak jednostki upośledzone umysłowo w stopniu lekkim, które wykazują dość dobrą pamięć mechaniczną, pozwalającą przyswoić dość dużo słów, jednak posługują się nimi w sposób nieadekwatny do ich rzeczywistego znaczenia. Trudność polega na braku myślowego odzwierciedlenia istotnych cech rzeczy i zjawisk w procesie uogólnienia i abstrakcji. Ponadto u dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim występują niedomagania w sferze uczuciowo-

³ A.M.Clarke, A. D. B. Clarke: Upośledzenie umysłowe. Warszawa 1971, PWN.

⁴ Z. Sękowska: Pedagogika specjalna. Warszawa 1982, PWN, s. 148.

emocjonalnej.⁵ W rozwoju osobowości u dzieci upośledzonych umysłowo występują – podobnie zresztą jak i u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym – wszelkie różnicowania. Jednak w sferze charakterologicznej dzieci upośledzonych umysłowo, której istotą jest uczuciowe ustosunkowanie się do otoczenia, występują pewne cechy wspólne. Przede wszystkim ich reakcje są nieadekwatne do siły bodźca. Pod tym względem wyodrębnia się dwie grupy dzieci: grupę dzieci zbyt pobudliwych i grupę dzieci zahamowanych. U pierwszych nawet słaby bodziec szybko wywołuje silną reakcję, drugich natomiast, silny bodziec wywołuje bardzo słabą reakcję. Poza tym dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim wykazują pewne ograniczenia w zakresie przeżywania uczuć społecznych, moralnych, patriotycznych, estetycznych itp.

Z powodu zaburzeń sfery poznawczo – motorycznej dzieci z trudem przyswajają pojęcia, zwłaszcza z przedmiotów ścisłych. Trudności wykazują także w opanowaniu reguł gramatycznych, pojęć historycznych itp. Szczególnie problemy występują przy rozwiązywaniu nowych zadań o charakterze teoretycznym.

K.Kirejczyk upośledzenie w stopniu lekkim charakteryzuje w następujący sposób. Podaje, iż dzieci upośledzone w stopniu lekkim posiadają:

- upośledzoną percepcję w zakresie stosunków przestrzennych,
- obniżoną zdolność analizy i syntezy elementu wchodzącego w skład całości,
- zwolnione tempo i zawężony zakres spostrzegania,
- bardziej odwracalną uwagę,
- gorszą pamięć logiczną świeżą i trwałą,
- dolną pamięć mechaniczną,
- częstą impulsywność i agresywność,
- gorszą samokontrolę,
- mniejsze poczucie odpowiedzialności uspołecznienia,
- obniżoną motorykę, a w szczególności precyzję, szybkość ruchów i umiejętność wykonywania ruchów jednoczesnych,
- uboższy zasób słów (słownik bierny bogatszy od czynnego).⁶

⁵ G. Suchariewa: Psychiatria wieku dziecięcego. Klinika oligofrenii. Warszawa 1973, PZWL, s. 20.

⁶ K.Kiryjczyk (red.) Upośledzenie umysłowe. Pedagogika 1988, PWN.

Dołączam przykładowy rozkład materiału w klasie III w szkole masowej z możliwością włączenia dziecka upośledzonego w stopniu lekkim (na 10 dni).

Przygotowany przeze mnie plan pracy jest skorelowany z „Integralnym planem pracy dydaktyczno wychowawczej dla klasy trzeciej”, z wykorzystaniem następujących podręczników:

- H. Dobrowolska „Podajemy sobie ręce”.
- S. Łukasik, H. Petkiewicz „Podajemy sobie ręce”. „Kształcenie językowe. Część 1,2”
- S. Łukasik, J. Micińska – Łyżniak, A. Wiśniewska „Czytamy ze zrozumieniem”, „Lektury w klasie 3”.
- A. Demby, Z. Semadeni „Matematyka 3”.
- W. Dziabaszewski „Nasze środowisko”.
- L. Jankowska, D. Wasilewska „Muzyka 3”.
- A. Nowak „Technika 3”.

Legenda:

Kursywa: zadania edukacyjne dla ucznia z upośledzeniem w stopniu lekkim (dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym wykonują również te zadania, aczkolwiek nie wszystkie).

Wielokierunkowa aktywność uczniów

Blok tematyczny	Temat dnia	Zadania edukacyjne	Kierunki Edukacji	Przewidywane osiągnięcia ucznia z upośledzeniem w stopniu lekkim
1	2	3	4	
I. WITAMY SZKOLENIE PO WAKACJACH	1. Znów się spotykamy	<ul style="list-style-type: none"> • Oglądanie podręczników do klasy trzeciej. Swobodne wypowiedzi uczniów na temat podręczników, ustalenie ich zawartości. • Spotkanie z Sobieradzikiem – komentarz i własne refleksje uczniów dotyczące próby I wypowiedzi chłopca, książek • Samodzielne (wspólne) układanie zdań – imiona, nazwiska, tytuły podręczników. • Kolonijna lista zabaw i przebojów – prezentacja przez dzieci piosenek i zabaw poznanych w czasie wakacji. Wspólne zabawy ruchowe ze śpiewaniem. • Przypomnienie i utrwalenie cyfr rzymskich; pisanie dat, ustalenie kolejności i nazw miesięcy w roku. Nazwy miesięcy, kolejność i ich liczba. Zapis rzymską cyfrą nazw miesięcy. • Projektowanie plakatów „Witaj w szkole – kto się do przyjaciół śmieje, temu uśmiechu nie rdzewieje” – praca w grupach 	<p>polonistyczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>muzyczno-ruchowa</p> <p>matematyczna</p> <p>plastyczno – społeczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Potrafi wymienić tytuły podręczników i nazwiska autorów - Buduje wypowiedź na określony temat, próbuje uzasadnić swoje zdanie - Zna i stosuje w praktyce zasady pisowni tytułów, imion i nazwisk - Potrafi śpiewać krótkie piosenki indywidualnie i zbiorowo twórczo uczestniczy w zabawach ruchowych ze śpiewem, przestrzega ustalonych reguł zabaw. - Zna zapis cyfr rzymskich w zakresie I – XII; potrafi je przyporządkować odpowiednim miesiącom. - Wspólnie z kolegami planują działania; współpracuje z grupą

1	2	3	4	5
	4. Opisujemy pamiątki z wakacji	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wyróżnianie dziesiątek i jedności – obliczenia jak długo byłem na wakacjach...w zakresie 20.</i> • <i>Oglądanie wystawy pamiątek wakacyjnych przywiezionych przez dzieci. Wypowiedzi na temat wakacyjnych skarbów.</i> • <i>Określanie przez dzieci źródła zdobycia pamiątek (kupiłem, znalazłem...).</i> • <i>Wyodrębnienie pamiątek zakupionych w różnych miejscach – szacowanie cen, przyporządkowywanie kartoników z przylepionymi cenami.</i> 	<p>matematyczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>polonistyczno-społeczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wyróżnia dziesiątki i jednostki w liczbach dwucyfrowych.</i> - <i>Rozumie pojęcie pamiątka i jego zakres. Potrafi opowiadać o swojej pamiątce.</i> - <i>Określa charakterystyczne cechy pamiątek w zależności od miejsca jej pochodzenia.</i> - <i>Potrafi podać przybliżoną cenę pamiątki.</i>

1	3	4	5
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">2. Układamy horoskop na dobry początek</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wykorzystywanie cyfr rzymskich przy odczytywaniu godzin na zegarze i pisanie dat.</i> • <i>Wykonanie kalendarza urodzin dzieci z klasy z wykorzystaniem znaków zodiaku i cyfr rzymskich do oznaczenia miesięcy.</i> 	<p>matematyczna</p> <p>matematyczno-techniczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrafi odczytać pełne godziny na zegarze. Zapisuje daty różnymi sposobami. Potrafi zapisywać datę swoich urodzin.</i> - <i>Potrafi odczytać pełne godziny na zegarze. Zapisuje daty różnymi sposobami. Potrafi napisać datę swoich urodzin.</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Poznajemy nasze środowisko:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Utrwalenie pojęcia środowisko.</i> - <i>Poznanie funkcji zmysłów w poznawaniu świata.</i> - <i>Poznanie ważnych zmysłów zwierząt.</i> - <i>Poznanie przyrządów optycznych ułatwiających obserwację środowiska.</i> - <i>Obserwacja budowy liścia z wykorzystaniem przyrządów.</i> 	<p>przyrodnicza</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrafi zaprojektować swój znak zodiaku i wykonuje go. Sprawnie posługuje się nożyczkami. Dbą o estetykę pracy. Współpracuje z innymi dziećmi w wykonywaniu kalendarza. Odczytuje różne daty zapisane z wykorzystaniem cyfr rzymskich.</i>
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zajęcia terenowe na boisku – „Tropimy ślady”:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>wykorzystanie lornetek i lup do tropienia i rozpoznawania śladów w otoczeniu.</i> 	<p>przyrodniczo-motoryczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozumie pojęcie środowisko i zna jego zakres. Zna rodzaje zmysłów i ich funkcje w poznawaniu świata. Zna przyrządy optyczne i potrafi je</i>

1	3	4	5
	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wyjaśnienie pojęcia horoskop, czytanie (czytanie wspólnie z nauczycielem) własnych horoskopów, rozmowa o horoskopach i ich żartobliwej formie. Samodzielne układanie i pisanie zdań z wyrazem horoskop. Ułożenie zdania z rozsypanki wyrazowej z wyrazem horoskop.</i> • <i>Przypomnienie wiadomości o alfabecie:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwiązywanie krzyżówki.</i> <i>Porządkowanie wyrazów w kolejności alfabetycznej.</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Uzupełnianie zdań – utrwalenie pojęcia alfabet.</i> • <i>Przypomnienie wiadomości o samogłoskach i spółgłoskach – ćw. w wyodrębnianiu samogłosek i spółgłosek.</i> • <i>Wspólne redagowanie horoskopu dla całej klasy w żartobliwej formie na dobry początek roku szkolnego.</i> 	<p>polonistyczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>polonistyczna</p>	<p>wykorzystywać w swoich obserwacjach.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wykorzystuje w praktyce przyrządy optyczne, rozpoznaje niektóre ślady pozostawione przez zwierzęta.</i> - <i>Czyta ze zrozumieniem tekst. Komentuje przeczytany tekst. Z pomocą układa i zapisuje zdania z podanym wyrazem.</i> - <i>Zna alfabet i układa wyrazy w kolejności alfabetycznej. Po sprawdzeniu samodzielnie uzupełnia zdania.</i> - <i>Rozróżnia samogłoski i spółgłoski</i>

1		3	4	5
	3. Wspominamy wakacje	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Rozmowa na temat – Gdzie spędziliśmy wakacje?. Kogo poznaliśmy? Jakie mieliśmy przygody? Po co wyjeżdżamy na wakacje?</i> • <i>Czytanie głośne wiersza „Pożegnanie wakacji” ukierunkowane pytaniem O co prosi poetka? Wyszukiwanie określeń opisujących wakacyjne wspomnienia.</i> • <i>Ile urosłem podczas wakacji?- mierzenie wzrostu swojego i kolegów; obliczenia w zakresie 200; zapisywanie liczb za pomocą cyfr i słów.</i> • <i>Jednostki długości – metry, centymetry. Wyróżnianie setek, dziesiątek i jednostek w liczbach trzycyfrowych.</i> • <i>Ile urosła moja dłoń? – rysowanie swojej dłoni w zeszycie, mierzenie długości odcinków. Porównywanie wielkości tych odcinków</i> 	<p>polonistyczno-społeczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>matematyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Buduje kilkudzaniową wypowiedź na określony temat. Wypowiada się na temat swoich przeżyć, przygód.</i> - <i>Czyta wiersz. Wyszukuje w tekście odpowiednie określenia na podany temat.</i> - <i>Rozumie pojęcie odcinka. Potrafi mierzyć i rysować odcinki w zakresie 20.</i> - <i>Potrafi szeregować rosnąco i malejąco.</i>

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Czytanie wiersza „Wracamy” przez nauczyciela ukierunkowana pytaniem – Z czym żegnamy się na cały rok szkolny? Wypowiedzi dzieci na temat wrześnieowych pożegnań z wakacjami.</i> • <i>Przypomnienie wiadomości o rzeczowniku. Dobieranie odpowiednich wyrażen do ilustracji, wskazywanie rzeczowników. Wprowadzenie pojęcia rzeczownik jako nazwy roślin. Pisownia wyrazów o zakończeniu – ów.: Uzupełnianie wyrazów i zdań. Pisownia czasowników (nazw czynności) z „ó” – wymiennym pisanie wyrazów i objaśnienie ich pisowni według wzoru..</i> • <i>Oglądanie reprodukcji przedstawiających elementy letniej przyrody. Wyodrębnienie nie charakterystycznych barw lata --barwy ciepłe. „Moje wakacyjne wspomnienia”- przedstawienie scen realnych, nastroju radości za pomocą ekspresji plastycznej.</i> 	<p>polonistyczna</p> <p>plastyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozumie tekst po jednorazowym wysłuchaniu. W swoich wypowiedziach dobiera adekwatnie słowa.</i> - <i>Rozumie pojęcie rzeczownika jako nazwy roślin. Rozpoznaje wśród innych wyrazów. Zna pisownie wybranych wyrazów o zakończeniu „ów”.</i> - <i>Potrafi objaśnić pisownię wyrazów z „ó” wymiennym.</i> - <i>Potrafi ukazać nastrój radości, pogody, zabawy w swojej pracy plastycznej. Próbuje językiem kolorów opisać swoje stany wewnętrzne, przeżycia i emocje</i>
1	2	3	4	5

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Działania związane z liczeniem Pieniędzy wyróżnianie dziesiątek i jedności w zakresie 20.</i> • <i>Jaką pamiątkę z wakacji przywiozła Emilka? – wypowiedzi uczniów po jednorazowym przeczytaniu wiersza „Kamyk” przez nauczyciela. Indywidualne głośne czytanie fragmentów utworu przez uczniów.</i> • <i>Dobieranie przymiotników (wyrazów) opisujących kamyk.; określanie rodzajów przymiotnika. Układanie zdań opisujących kamyk. Uzupełnienie tekstu z lukami opisujących kamyk.</i> • <i>Rozpoznawanie przymiotników (wyrazów) o znaczeniu przeciwnym, dopisywanie ich do podanych przymiotników (wyrazów).</i> 	<p>polonisty- czna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - - <i>Wyróżnia Dziesiątki i Jedności.</i> - <i>Uważnie słucha. Rozumie wysłuchany tekst. Potrafi logicznie odpowiedzieć na pytania dotyczące wysłuchanego tekstu. Czyta głośno wiersz z wydobyciem nastroju.</i> - <i>Dobiera wyrazy opisujące kamyk. Potrafi uzupełnić poprawnie tekst z lukami</i> - <i>Podaje przykłady wyrazów o znaczeniu przeciwnym.</i> - <i>Rozpoznaje pamiątki charakterystyczne dla swojego miejsca zamieszkania.</i>
--	--	----------------------------	---

1		3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • Szukamy pamiątek charakterystycznych dla naszej okolicy – spacer. Rozmowy z dziećmi na temat odnalezionych przedmiotów, miejsc, pomników. Ustalenie, że nie zawsze pamiątkę możemy zabrać ze sobą. Można zabrać natomiast zdjęcie, nakręcić film 	społeczno-zdrowotna	<ul style="list-style-type: none"> - Rozpoznaje pamiątki charakterystyczne dla swojego miejsca zamieszkania.
	5. Opisujemy różne krajobrazy	<ul style="list-style-type: none"> • Segregowanie pocztówek wakacyjnych na 3 grupy: góry, morze, jeziora. Wykonanie wystawki „Tu spędziłeś wakacje”. Wypowiedzi na temat krajobrazów, różnic i podobieństw przedstawionych na pocztówkach. • Wypowiedzi na temat krajobrazu górskiego – gromadzenie słownictwa do opisu. Ustny opis krajobrazu. • Uzupełnienie tekstu opisu przymiotnikami (wyrazami), głośne czytanie uzupełnionego opisu. 	<p>polonistyczno-przyrodnicza</p> <p>polonistyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rozpoznaje i wymienia charakterystyczne cechy różnych krajobrazów. Tworzy zbiory według kryterium określonej cechy. - Dostrzega charakterystyczne cechy krajobrazu górskiego, nazywa je i potrafi wykorzystać w swoich wypowiedziach. - Dobiera trafnie wyrazy do form i charakteru pisemnej wypowiedzi. Pisze starannie.

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie wyrazów pokrewnych do wyrazów, góra, król. • <i>Zabawy ruchowo muzyczne z piosenką „Muzykalny zastęp”. Nauka słów pierwszej zwrotki i refrenu piosenki „ Muzykalny zastęp”.</i> <p><i>Gra na dzwonekach dźwięków C-A.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodawanie i odejmowanie typu: $48 + 5$, $54 - 9$ w zakresie 100. Nazywanie liczb w dodawaniu i odejmowaniu. Obliczenia w pamięci, kolorowanie obrazka zgodnie z wynikami działań i instrukcją. • <i>Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20 z przekroczeniem progu dziesiątkowego. Nazywanie liczb w dodawaniu i odejmowaniu.</i> 	<p>muzycz- no- ruchowa</p> <p>matema- tyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Śpiewa w grupie jedną zwrotkę i refren piosenki. Akompaniuje sobie na wybranym instrumencie perkusyjnym.</i> - <i>Gra na dzwonekach dźwięki C-A. Bawi się w grupie w rytm muzyki.</i> - <i>Dodaje i odejmuje do pełnej dziesiątki. Zna pojęcia: składnik, suma, odejma, Odejmnik, różnica. Czyta polecenie ze zrozumieniem i wykonuje je zgodnie z obliczeniami.</i>

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Rozpoznawanie i opisywanie różnych krajobrazów:</i> - <i>Poznanie elementów różnych krajobrazów Polski:</i> - <i>Doskonalenie umiejętności opisu krajobrazów.</i> - <i>Rozpoznawanie typów krajobrazów w zależności od ukształtowania terenu i ze względu na elementy kulturowe.</i> 	<p>przyrodniczo-społeczna i polonistyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrafi wymienić elementy krajobrazu i typu krajobrazu. Opisuje ustnie krajobraz z uwzględnieniem składników naturalnych i kulturowych. Dostrzega różnice między krajobrazami i potrafi je wymienić.</i>
II. W SZKOLE UCZYMY SIĘ I PRACUJEMY	6. Co robimy w szkole?	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Przewidywanie skutków paradoksalnych sytuacji – próba odpowiedzi na pytanie: Co by było, gdyby dzieci nie chodziły do szkoły? Burza mózgów. Wyciągnięcie wniosków – do czego służy szkoła? Dlaczego nie można żyć bez szkoły i nauki? Co robimy w szkole?</i> • <i>Przypomnienie wiadomości o czasowniku; określanie osoby, liczby, rodzajów i czasów czasownika. Dobieranie właściwych czasowników (nazw czynności) do ilustracji i podpisywanie. Określanie czasów nazw czynności.</i> 	<p>polonistyczno-społeczna</p> <p>polonistyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Przewiduje i rozumie skutki paradoksalnej sytuacji. Twórczo pracuje nad problemem. Swobodnie opowiada na temat szkolnych zajęć.</i> - <i>Rozpoznaje nazwy czynności, wie na jakie pytanie odpowiadają.</i> - <i>Potrafi określać czas teraźniejszy, przeszły i przyszły nazw czynności.</i>

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Co możemy zrobić z materiałów przyrodniczych?</i> - <i>Wykonywanie zabawek, ludzików z tworzywa przyrodniczego według własnych pomysłów. Praca w grupie.</i> 	<p>techniczno-przyrodnicza</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Potrafi uruchomić twórczą wyobraź w celu zrealizowania swoich pomysłów. Współpracuje z kolegami, pomaga innym w pracy. Bezpiecznie posługuje się kolorem. Łączy materiały przyrodnicze za pomocą patyków.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100, typu 28+65, 83-27, rola zera.</i> <p><i>Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20 z przekroczeniem progu dziesiątkowego. Utrwalenie nazw liczb w dodawaniu i odejmowaniu</i></p>	<p>matematyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dodaje i odejmuje w zakresie 20. Zna pojęcia składnik, suma, odejma, odejmnik, różnica.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sprawne ustawienia w szeregu, dwuszeregu, rzędzie, kole – zabawy i ćwiczenia bieżne. Utrwalenie piosenki „Muzykalny zastęp”- zabawy ze śpiewem.</i> 	<p>muzyczno-motoryczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Odróżnia szereg, dwuszereg i rząd. Przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas zabawy. Śpiewa indywidualnie i zespołowo piosenkę „Muzykalny zastęp”.</i>

1		3	4	5
	7. Opracowujemy przepustkę de szkolnego sukcesu	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwiązywanie prostych zadań tekstowych i jednodziałaniowych – dodawanie i odejmowanie w zakresie 100. • <i>Rozwiązywanie prostych zadań tekstowych i jednodziałaniowych – dodawanie i odejmowanie w zakresie 20.</i> • <i>Próba uzasadnienia stwierdzenia, że szkoła jest przepustką do sukcesu. Wyszukiwanie w zadaniach czasowników (nazw czynności) w formie osobowej.</i> • Wprowadzenie pojęcia równoważnik zdania. • Czytanie tekstu „Przepustka do szkolnego sukcesu” i ustalenie rodzaju wypowiedzi. Ustne układanie rad – przepustki do szkolnego sukcesu. 	<p>matematy- czno- polonisty- czna</p> <p>polonisty- czno- społeczna</p> <p>polonisty- czna</p>	<p>- Czyta ze zrozumieniem zadania tekstowe. Dokonuje analizy zadania z treścią. Rozwiązuje i udziela odpowiedzi.</p> <p>- Rozumie cel i sens własnej nauki. Potrafi uzasadnić wypowiedzi swoje i innych. Wskazuje w zdaniu nazwy czynności. Wie co to jest zdanie.</p>

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ćwiczenia w rozpoznawaniu zdań i równoważników – rozwiązywanie zagadek i rebusów. Pisanie zdań w zeszycie. Podział wyrazów na sylaby.</i> • <i>Poznawanie znaczenia lasu i jego darów dla człowieka i środowiska.</i> • <i>Poznanie:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Ogólnej budowy grzyba.</i> - <i>Wybranych grzybów jadalnych i trujących.</i> - <i>Sposobu zbierania grzybów.</i> • <i>„Wyprawa do lasu po dźwięki” – rytmiczno – ruchowe.</i> 	<p>przyrodnicza</p> <p>przyrodniczo-zdrowotna</p> <p>muzyczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wyróżnia zdania. Pisze starannie. Potrafi dzielić wyrazy na sylaby. Samodzielnie rozwiązuje rebusy i pisze odpowiedzi.</i> - <i>Rozumie znaczenie lasu dla ludzi i środowiska. Rozumie konieczność jego ochrony. Wyróżnia i nazywa części grzybów w bezpośredniej obserwacji.</i> - <i>Rozpoznaje kilka gatunków grzybów. Wie czym grozi zjedzenie grzybów trujących. Zna zasady zbierania grzybów – wie jak to robić, aby nie niszczyć lasu.</i> - <i>Szybko reaguje zmianą ruchu na zmianę tempa, dynamiki, sygnałów dźwiękowych. W zabawach ruchowych naśladuje odgłosy otoczenia.</i>

				<i>Naśladuje odgłosy otoczenia.</i>
	8. Jak dzieci idą do szkoły?	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Rozwiązywanie rebusu z hasłem „Rakiem do szkoły” i odszukanie w podręczniku tekstu o tym samym tytule.</i> • <i>Słuchanie i śledzenie tekstu czytanego przez nauczyciela; wypowiedzi na temat akcji, bohaterów, nastroju utworu.</i> • <i>Odegranie scenek „Droga Jasia do szkoły”.</i> • <i>Uzasadnienie tytułu utworu poparte odczytaniem odpowiednich fragmentów.</i> • <i>Zabawy i ćwiczenia kształtujące spostrzegawczość i orientację .</i> 	<p>polonistyczna</p> <p>polonistyczno-społeczna</p> <p>polonistyczna</p> <p>matematyczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwiązuje rebus, pisze hasło.</i> - <i>Czyta tekst ze zrozumieniem. Wypowiada się na jego temat. Wyodrębnia bohaterów ,czas i miejsce akcji.</i> - <i>Twórczo uczestniczy w grach dramowych.</i> - <i>Uzasadnia swoją wypowiedź, wyszukuje w tym celu właściwy fragment tekstu.</i> - <i>Reaguje zmianą ruchu na sygnały świetlne. Zna znaczenie sygnalizacji świetlnej i znaku STOP. Pamięta swoje miejsce w szeregu, kole. Ma wyczucie przestrzeni.</i>

1		3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Układanie pytań do zadań tekstowych i danych sytuacji matematycznych. Dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 (20).</i> • <i>„Moja droga do szkoły”- rysunek pastelami, zasady tworzenia kolorów. Eksperymentowanie z barwami. Rozróżnianie kolorów podstawowych. Tworzenie kolorów pochodnych.</i> 	<p>matematyczna</p> <p>plastyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Czyta ze zrozumieniem treść zadania. Układa pytania do zadania tekstowego. Rozwiązuje zadania i udziela odpowiedzi.</i> - <i>Wyróżnia barwy podstawowe i pochodne, tworzy kolory pochodne.</i>
	<p>9. Rakiem do szkoły</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>„To już potrafię” – kartkówka-dodawanie i odejmowanie w zakresie 100 (20).</i> • <i>Rozwiązywanie zadań tekstowych, porównywanie różnicowe, obliczenia w zakresie 100 (20).</i> 	<p>matematyczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dodaje i odejmuje w zakresie 20, rozwiązuje proste zadania tekstowe.</i> - <i>Porównuje liczby. Rozumie pojęcia „o tyle mniej, o tyle więcej”. Czyta ze zrozumieniem zadania tekstowe, dobiera działania odpowiednio do warunków zadania.</i>

1	2	3	4	5
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ustalenie kolejności zdarzeń w tekście „Rakiem do szkoły” – wypowiedzi dzieci na temat tekstu z uwzględnieniem kolejności wydarzeń.</i> • <i>Przekształcanie równoważników zdań w zdania. Rozpoznawanie rodzajów zdań. Samodzielne (wspólne) układanie i pisanie zdań. Wpisywanie odpowiednich znaków przestankowych</i> • <i>Gry i zabawy terenowe – biegi, rzuty, wspinanie, skoki przez naturalne przeszkody.</i> 	<p>polonistyczna</p> <p>motoryczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Wyodrębnia i nazywa wydarzenia w tekście we właściwej kolejności.</i> - <i>Rozpoznaje zdania rozkazujące, oznajmujące i pytające. Układa zdania. Dobiera odpowiednio znaki przestankowe w zależności od rodzaju zdań.</i> - <i>Zna i respektuje reguły zabaw zespołowych. Przestrzega bezpieczeństwa podczas zabaw. Wie dlaczego potrzebny jest ruch i przebywanie na świeżym powietrzu.</i>
		<ul style="list-style-type: none"> • <i>Układanie pytań do zadań tekstowych – porównywanie różnicowe, obliczenia w zakresie 100(20).</i> 	matematyczna	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Układa pytania do przeczytanego zadania tekstowego. Stosuje w praktyce pojęcia „o tyle mniej, o tyle więcej”.</i>

1	2	3	4	5
	10. Poznajemy przepisy ruchu drogowego.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Wycieczka na najbliższe skrzyżowanie – rozpoznawanie znaków drogowych, obserwacje i uczestnictwo w ruchu drogowym, rozmowa na temat bezpiecznego przechodzenia przez jezdnię.</i> • <i>Rozmowa na temat zawartości przeczytanego w domu tekstu. „Lekcja przepisów drogowych” poparta fragmentami tekstu. Wyodrębnianie postaci występujących w opowiadaniu. Indywidualne uzupełnianie tekstu – zasady przechodzenia przez jezdnię.</i> • <i>Układanie z opowiadania z rozsypanki zdaniowej pt. „Lekcja przepisów drogowych”. Zapis opowiadania w zeszycie.</i> • <i>Rodzaje rzeczownika w liczbie pojedynczej i mnogiej:</i> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Ćwiczenia w rozpoznawaniu rodzajów rzeczownika w</i> - <i>liczbie</i> 	<p>zdrowot- na</p> <p>polonisty- czna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Zna wybrane znaki drogowe. Zna zasady przechodzenia przez jezdnię. Rozumie, że jego bezpieczeństwo zależy także od jego własnego zachowania w szkole i na ulicy. Potrafi przejść przez jezdnię, wie, gdzie wolno przejść.</i> - <i>Rozumie przeczytany tekst. Potrafi opowiedzieć o czym czytał. Zna zasady przechodzenia przez jezdnię.</i> - <i>Potrafi ułożyć opowiadanie z rozsypanki zdaniowej na podstawie przeczytanego tekstu. Pisze starannie.</i>

1	2	3	4	5
		<p>Pojedynczej i mnogiej – wyrazy z „ż”.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Minikonkurs</i> – równoważniki zdań w objaśnieniach znaków drogowych, formy rodzajowe rzeczownika. • <i>Odgrywanie scenek z rówieśnikami: w szkole nazywamy się i bawimy.</i> 	<p>polonistyczno-ruchowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Układa zdanie z rozsypanki wyrazowej. Nazywa wybrane znaki drogowe.</i> - <i>Realizuje twórczo scenki dramowe wspólnie z innymi dziećmi.</i>